КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

БЛАЖКЕВИЧ АНДРІЙ ЛЬВОВИЧ

УДК 015 (477.8) (09)

КРАЄЗНАВЧА БІБЛІОГРАФІЯ ГАЛИЧИНИ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК (XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.)

07.00.08 – книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Київ 2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства культури і мистецтв України, м. Київ

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Загуменна Віра Вікторівна,
Київський національний університет культури і мистецтв, завідувач кафедри інформаційних ресурсів і сервісу.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Слободяник Михайло Семенович,
Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, професор кафедри інформаційних систем і технологій;

кандидат педагогічних наук, доцент
Одинока Лініна Павлівна,
Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, завідувач сектором науково-технічної інформації.

Провідна установа: Харківська державна академія культури,
кафедра бібліотекознавства і бібліографії

Захист відбудеться "28" березня 2003 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.807.01 у Київському національному університеті культури і мистецтв за адресою: 01133, м. Київ, вул. Щорса, 36.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Київського національного університету культури і мистецтв (01133, м. Київ, вул. Щорса, 36).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розбудови суверенної України, коли одним із напрямів державної політики є національно-культурне відродження, зросла необхідність вивчення історичного розвитку як України в цілому, так і її регіонів.

Державотворчі процеси, що відбуваються сьогодні в країні, суттєво впливають на розвиток духовної культури, національної самосвідомості українського народу. В цьому контексті значно посилюється увага до історичного краєзнавства, підкріплена розумінням необхідності відродити в людській свідомості ідею цінності рідного краю. Набувають великого значення історико-краєзнавчі та бібліографічні дослідження, що орієнтовані на вивчення та переосмислення документальної спадщини України в цілому та її регіонів, зокрема. Суттєвим чинником краєзнавчих історичних досліджень виступає бібліографія, яка акумулює інформацію про документи, що пов'язані за своїм змістом із певною місцевістю країни. В цілому ж наявність історичних документів і методики їхньої науково-аналітичної обробки становлять фактографічну базу краєзнавчої україніки.

В процесі розроблення цілісної концепції краєзнавчої бібліографії надзвичайно важливим є аналіз етапів та особливостей формування системи краєзнавчої бібліографічної інформації в Україні в контексті історичного і соціально-політичного розвитку держави. Саме регіональний підхід в дослідженні історії краєзнавчої бібліографії дозволяє виявляти загальні і специфічні риси її розвитку та внутрішньої організації.

Актуальність вивчення краєзнавчої бібліографії Галичини зумовлена зростанням ролі регіональних досліджень та необхідністю їхнього інформаційно-бібліографічного забезпечення.

Проаналізовані наукові джерела дають уявлення про стан розробленості проблеми в цілому та окремих її аспектів.

На початку XIX ст. галицький історик, краєзнавець І.М. Вагилевич вивчав історію галицьких міст, зокрема Прикарпатського регіону. Більш ґрунтовно висвітлювали історію галицького краю Я.Ф. Головацький, Д.І. Зубрицький, які в своїх працях подавали бібліографічну інформацію про Східну Галичину. Активно займалися краєзнавчою бібліографією іноземні діячі, зокрема, російські, польські та австро-угорські: з російських – П.І. Кеппен, який вивчав бібліографію історії Львова, галицької митрополії та Галичини у 1820-х рр.; М.П. Погодін – цікавився стародрукованими книгами та стародавніми рукописами галицького краю. Український бібліограф І.О.Левицький висвітлював

західноукраїнську друковану продукцію XIX ст.[1]. Теоретичні та методичні питання розвитку краєзнавчої бібліографії розглянуті в працях І.Я. Франка, який, зокрема висловлював свої погляди на структуру бібліографічних праць. Я.Ф. Головацький займався питанням щодо створення повної бібліографії західноукраїнської літератури.

На початку XX ст. відомий історик І.Т. Калинович також торкався деяких питань краєзнавчої бібліографії Східної Галичини, зокрема бібліографічної діяльності галицьких наукових товариств ("Просвіти", "Наукового товариства імені Шевченка"). Український краєзнавець Є.-Ю. Пеленський у своїй унікальній бібліографічній праці "Матеріали до краєзнавчої бібліографії Галичини, Волині та Закарпаття" подає бібліографічну інформацію про краєзнавчі видання Галичини.

Окремі аспекти становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини розкрив у своїх працях визначний бібліографознавець І.І. Корнєйчик.

В сучасний період дослідники також приділяють значну увагу бібліографії галицького краю. Зокрема, М.А. Вальо дослідила бібліографічну діяльність відомого австрійського мандрівника і вченого-енциклопедиста Бальтазара Гакета, С.Л. Зворський – видання "Просвіт" Галичини, книги та аркушеву продукцію за 1868-1939 рр., Т.І. Ківшар – українську книгу в історичному аспекті, Н.Ф. Королевич – діяльність українських бібліографів XX ст., Н.М. Кушнаренко – історію бібліотечного краєзнавства України, М.М. Романюк створив схему повного бібліографічного опису періодичного видання, Л.А. Пинда дослідила українські сільськогосподарські видання Східної Галичини за 1920-1930 рр.

Деякі питання краєзнавчої бібліографії України розглядали у своїх працях В.В. Загуменна, В.О. Ільганаєва, А.М. Комська, О.П. Крицький, Л.П. Одинока, М.С. Слободяник.

Однак узагальнюючого дослідження щодо становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини протягом її історичного існування на даний час немає, що і викликало необхідність проведення історичного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в контексті загальної концепції з удосконалення фахової підготовки спеціалістів у галузі бібліотечно-бібліографічної справи Київського національного університету культури і мистецтв і є складовою комплексної наукової теми кафедри інформаційних ресурсів та сервісу КНУКіМ: "Бібліографознавство: історія, сучасний стан та перспективи розвитку".

---

1) Левицький І.О. Галицько-руська бібліографія XIX ст. Т. 1. (1801-1860). – Л., 1888. – 183 с.; Т.2. (1861–1886). – Л., 1895. – 733 с.; Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887-1900. – Л.: НТШ. Т.1. (1887-1889).–Л., 1909. – 290 с.; Т. 2. (1890–1891). – Л., 1910. – 262 с.; Т. 3. (1892–1893). – Л., 1911. – 290 с.

Мета роботи: відтворити цілісну картину процесу становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини з часу її зародження до 1939 р.

Завдання роботи:

- вивчити та проаналізувати літературні та архівні джерела з метою реконструювання об'єктивної картини розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини від часу її зародження до 1939 р.;
- визначити основні етапи становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини у досліджуваний період;
- виявити особливості розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини на кожному історичному етапі;
- охарактеризувати основні краєзнавчі бібліографічні посібники Галичини;
- дослідити бібліографічну діяльність краєзнавців, істориків, бібліографів галицького краю, галицьких наукових товариств, громадських організацій, бібліотек зазначеного періоду.

Об'єктом даного дослідження є краєзнавча бібліографія Галичини.

Предметом дослідження є діяльність наукових товариств, громадських організацій, бібліотек, органів місцевого друку, краєзнавців, істориків, бібліографів зі створення регіональної бібліографічної інформації у період XIX ст. – 30-х рр. XX ст., аналіз процесу становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини.

Методи дослідження. Основними методологічними засадами дисертації є принцип об'єктивності та історизму. Огляд наукової літератури з досліджуваної теми проводився насамперед за хронологічним та структурно-тематичним принципами історіографії. В дисертаційній роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних бібліографічних методів: історико-порівняльний, хронологічний, історико-генетичний методи, конкретно-історичний аналіз краєзнавчої бібліографічної діяльності галицьких діячів, товариств; виявлення та вивчення літературних та бібліографічних джерел.

Хронологічні межі дослідження: XIX ст. – 1939 р., тобто від часу зародження краєзнавчої бібліографії Галичини до періоду об'єднання галицького краю і Радянської України.

Джерельну базу дослідження становлять фонди Центрального державного історичного архіву України у м. Львові: ф. 148, оп. 1 «Науково-літературне товариство "Галицько-руська матиця"» у Львові; ф. 180, оп. 1 «Товариство "Головна руська рада"», м. Львів; ф. 206, оп. 1 «"Рідна школа" – українське педагогічне товариство», м. Львів. – 1881-1939 рр.; ф. 309, оп. 1 "Наукове товариство ім. Шевченка", зокрема, заслуговують на увагу: спр. 1570 "Бібліографічні картки для словника, складені Левицьким", спр. 2880 "Українська бібліографія, складена І. Калиновичем (картотека)"; ф. 348, оп. 1, «Товариство "Просвіта"», спр. 6437-6438 "Бібліографічний покажчик до статей, надрукованих у

періодичних виданнях товариства (1898-1899 рр.) за 1868-1894 рр."; ф. 365, оп. 1 "Дорошенко Володимир Вікторович – бібліограф (1879-1963 рр.)".

Досліджено фонд 306, опис 1 Державного архіву Львівської області "Калинович Іван Титович (1885-1927 рр.) – український бібліограф", спр. 44 «Бібліографічний покажчик І.Калиновича "Українська преса і видавництва за 1923 р."», спр. 47 «Бібліографічний покажчик І. Калиновича "Спис видань товариства "Просвіта" у Львові 1868-1924», виданий у Львові в 1926 р." (1926 р.), спр. 137 "Бібліографічні покажчики до XXI-XXVI і XXXIX-LIV тт.", "Записки НТШ" та бібліографічні відділи "Записок" за різні роки.

Опрацьовано деякі фонди Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України, зокрема, заслуговують на увагу: ф. 57 Калинович І.Т., спр. 39 "Бібліографія періодики 1816-1916 рр.", спр. 48 "Всеукраїнська бібліографія XX ст. Матеріали для написання вступу", спр. 65 «Стаття І. Калиновича "Сучасний стан української бібліографії"» (три різні редакції), спр. 597 "Загальноукраїнська бібліографія", спр. 598 "Бібліографія XIX ст." (хронологічна) за 1804-1900 рр., спр. 717 "Записки НТШ. Хроніка НТШ за 1893-1913 рр.", спр. 719 «Спис видань товариства "Просвіта" у Львові за 1868-1924 рр.», спр. 765 "Бібліографія видань НТШ за 50 літ (1873-1923)", спр. 766 «Видання товариства "Просвіта" у Львові. Бібліографія за 1873-1924 рр.»; ф. 167 "Левицький І.О.", спр. 280 "Галицко-русская библиография за 1889 год", спр. 281 "Розрізнені матеріали роботи І.О. Левицького над "Українською бібліографією Австро-Угорщини" (окремі бібліографічні виписки і записи Левицького, Кревецького та ін. осіб).

Переглянуто фонди Національної парламентської бібліотеки України, наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв.

Вагомим інформативним джерелом слугували архівні газетні фонди Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського та Львівської наукової бібліотеки ім. В.Стефаника ("Батьківщина, Галичанин", "Галицкая Русь", "Голос народа", "Громадський голос", "Діло", "Зоря", "Зоря Галицька", "Лемко", "Львовский вестник", "Львовское военное слово", "Народне слово", "Неділя", "Новий громадський голос", "Новый край" "Новый пролом", "Перемиський Вістник", "Правда", "Прикарпатская Русь", "Руслан", "Русское слово", "Свобода", "Слово", "Українське слово", "Червоная Русь"), збірники праць науково-дослідного центру періодики Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– вивчено історіографію проблеми краєзнавчої бібліографії Галичини XIX ст. – 30-х років XX ст. на основі дослідження значного масиву літературних та архівних джерел, що вперше введені до наукового обігу;

– визначено основні етапи становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини у XIX ст. – 30-х рр. XX ст.;

– висвітлено особливості краєзнавчої бібліографії Галичини на кожному історичному етапі у досліджуваний період;

– проаналізовано бібліографічну продукцію Галичини протягом досліджуваного періоду. Розглянуто вплив краєзнавчих видань, що виходили в Галичині, на формування україномовного інформаційного масиву краю;

– викладено маловідомі факти з історії краєзнавчої бібліографії Галичини, що суттєво доповнює загальну картину розвитку краєзнавчої бібліографії України.

Практичне значення роботи полягає в тому, що виявлені в процесі дослідження бібліографічні джерела доповнюють документально-інформаційну базу з історії краєзнавства України. Результати дослідження можуть бути використані в краєзнавчій та культурно-просвітницькій діяльності в регіоні, під час вивчення історії української краєзнавчої бібліографії; при викладанні навчальних курсів "Бібліографознавство: історія та теорія", "Бібліотечне краєзнавство", "Регіональна бібліографія", а також знайти своє застосування у спеціальних навчальних закладах при викладанні курсів краєзнавчого циклу.

Апробація результатів дисертації. Наукове дослідження здійснювалося впродовж 1997-2002 рр. Основні його положення та результати оприлюднені та обговорені на науково-практичній конференції "Українська культура і мистецтво у сучасному державотворчому процесі: стан, проблеми, перспективи" (Київ, 14-15 грудня 1999 р.), щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу та аспірантів Київського національного університету культури і мистецтв (2000-2002 рр.): "Пріоритетні напрямки розвитку інформаційно-бібліотечної сфери в нових соціально-економічних умовах" (Київ, 18 квітня 2000 р.), "Культура і сучасність: проблеми, тенденції, трансформації" (Київ, 23-25 квітня 2001 р.), "Культурні процеси в Україні: реалії, тенденції і перспективи" (Київ, 15-17 квітня 2002 р.), міжнародній науково-практичній конференції "Бібліотеки України для юнацтва в сучасній Україні: реалії та перспективи" (Київ, 24-25 квітня 2002 р.), викладені в 5 публікаціях у тематичних збірниках наукових праць, тезах доповідей.

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 5 одноосібних статей, в т.ч. 3 з них – у фахових виданнях, 1 – тези за матеріалами конференції.

Структура дисертації підпорядкована меті та завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг дисертаційної роботи 204 стор., основний текст – 169 стор., список використаних джерел – 352 найменування, з них 100 архівних, – 31 стор., 2 додатки – 4 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет дослідження, викладено наукову мету, завдання та новизну результатів, визначено хронологічні межі наукової роботи та наведено дані щодо апробації теми.

У першому розділі *"Історіографія та джерельна база дослідження"*, висвітлено історіографію краєзнавчої бібліографії Галичини і запропоновано теоретико-методологічний інструментарій дослідження, а також визначено терміносистему краєзнавчої бібліографії. Великий комплекс джерел розглядається в історіографічному, джерельному та бібліографічному аспектах.

У вітчизняному краєзнавчому бібліографознавстві теоретико-методичні засади аналізу первинного документного потоку як джерела краєзнавчої бібліографічної інформації та частково історія краєзнавчої бібліографії Галичини закладені у працях І.І. Корнєйчика: "Історія української бібліографії", "Розвиток бібліографії на Україні", "Краеведческая библиография на Украине в дореволюционное время". Праця українського бібліографа М.П. Гуменюка "Українські бібліографи XIX – початку XX ст.: Нариси про життя та діяльність", являла собою збірник нарисів-портретів видатних представників української культури: Я.Ф. Головацького, І.Я. Франка, М.І. Павлика, В. Лукича, В.М. Доманицького, які зробили значний внесок у краєзнавчу бібліографію Галичини. М.П. Гуменюк постійно займався популяризацією краєзнавчої літератури, виступаючи як автор чи співавтор, редактор бібліографічних праць про західноукраїнських бібліографів, краєзнавців.

Активно займалися краєзнавчою бібліографією Галичини і сучасні дослідники: М.А. Вальо, С.Л. Зворський, Т.І. Ківшар, Н.Ф. Королевич, Л.А. Пинда, М.М. Романюк. Зокрема, М.А. Вальо дослідила бібліографічну діяльність відомого австрійського мандрівника і вченого-енциклопедиста Бальтазара Гакета, С.Л. Зворський – видання "Просвіт" Галичини, книги та аркушеву продукцію за 1868-1939 рр., Т.І. Ківшар – українську книгу в історичному аспекті, Н.Ф. Королевич – діяльність українських бібліографів XX ст., Н.М. Кушнаренко – історію бібліотечного краєзнавства України, М.М. Романюк створила схему повного бібліографічного опису періодичного видання, Л.А. Пинда – українські сільськогосподарські видання Східної Галичини 1920-1930-х років, які є важливим, багатоаспектним за змістом джерелом вивчення історико-культурної спадщини нашої держави.

Деякі питання з історії бібліотечного краєзнавства України розглядали у своїх працях В.В. Загуменна, В.О. Ільганаєва, А.М. Комська, О.П. Крицький, Л.П. Одинока, М.С. Слободяник, які також торкалися проблем краєзнавчої бібліографічної інформації.

На початку XIX ст. активно працювали над краєзнавчою бібліографією Галичини австро-угорські та, в деякій мірі, російські бібліографи, історики, краєзнавці. Це були: Бальтазар Гакет – найбільш відомий у свій час австрійський мандрівник і вчений-енциклопедист; російські вчені: П.І. Кеппен – займав-

ся бібліографією історії Львова, галицької митрополії та Галичини у 1820-х роках, М.П. Погодін – цікавився стародрукованими книгами та стародавніми рукописами галицького краю, Й.М. Бодянський – співпрацював з українським істориком Д.І. Зубрицьким та з визначним краєзнавцем, істориком, дослідником бібліографії Галичини Я.Ф. Головацьким. Заслуговує на увагу бібліографічна діяльність В.І.Межова, який склав "Библиографический указатель галицкорусской литературы", виданий у С.-Петербурзі у 1862 р.

Більш грунтовно історію галицького краю вивчали українські діячі, зокрема І.М. Вагилевич та згадані вище Я.Ф. Головацький, Д.І. Зубрицький, а також відомий бібліограф галицького краю І.О. Левицький, український письменник І.Я. Франко.

І.Я. Франко (1856-1916) висловлював свої погляди на структуру бібліографічних видань. На його думку, кожний бібліографічний покажчик повинен супроводжуватися передмовою, а матеріали мають розташовуватися переважно за хронологічним принципом. І.Я. Франко висловив думку і про важливість допоміжних покажчиків.

Широко була відображена література про західноукраїнські землі у польській галузевій бібліографії, зокрема, в бібліографічних працях, присвячених історії географії та геології Польщі: Фінкеля (б. і.) "Бібліографія польської історії" ("Bibliografia histirii polskiey..."), видана у Львові в 1891-1914 рр.; Майєра (б. і.) "Література фізіографії польських земель за 1862 р." ("Literatura fiziografii ziem polskich za 1862 r."); І. Семирадського та Е. Дуниківського "Список бібліографічних справ і матеріалів відносно геології Польського Королівства, Галичини і країн близького зарубіжжя" ("Spis bibliogaficzny dziel i artykulow dotuczacych geoiogii Krolestwa Polskiego, Galicyi i krayow przylegych").

Більшість укладачів посібників проводили дослідження на основі визнання територіальних кордонів історичної, а не етнографічної Польщі. Польський бібліограф К. Естрейхер робив бібліографічні нотатки про деякі львівські часописи, здійснював виписки з книг та часописів різного змісту. Бібліограф видав працю "Польська бібліографія" ("Bibliografia polska"), до якої включив багато українських видань. Усього вийшло 20 томів бібліографії К. Естрейхера, яка складалася зі 140 тисяч одиниць.

Польський історик, краєзнавець А. Шнайдер (1825-1880) створив "Краєзнавчий архів Галичини", на основі якого він у 1871 р. розпочав видання багатотомного історико-етнографічного словника "Encyklopedia do krayoznawstwa Galicyi" (ф. 144). Фонд, описаний у зазначеній праці, складається з матеріалів Краєзнавчого архіву та із додатково зібраних ним у 1878-1880 рр. Тут переважають різного роду топонімічні покажчики, які до найдрібніших деталей передають топоніміку Галичини, а частково також Буковини. У фонді також зберігаються матеріали, пов'язані з виданням "Енциклопедії краєзнавства Галичини" та з передачею матеріалів краєзнавчого архіву Краківській академії наук.

На початку XX ст. публікуються багато краєзнавчих праць з історії Східної Галичини відомих діячів та істориків: І.П. Крип'якевича, С. Томашівського, М. Кордуби та ін. Досліджували та вивчали галицький край також і польські історики: Є. Ромер, В. Покорний, вище згадувані Фінкель (б. і.), Майєр (б. і.), І. Семирадський, Є. Дуниківський. Вони розглядали Галичину як єдину цілісну територію великої Польщі, необ'єктивно висвітлювали минуле галицького краю.

Здійснений аналіз архівних документів, бібліографознавчих та історіографічних публікацій показав, що історичні витоки зародження краєзнавчої бібліографії в Галичині були закладені краєзнавчою діяльністю відомих західноукраїнських діячів, вчених, які зробили вагомий внесок у розвиток бібліографії галицького краю. Значним був також доробок у дослідженні галицької краєзнавчої бібліографії іноземних бібліографів: російських, польських та австро-угорських. Вони видавали праці з краєзнавства Галичини, складали бібліографічні покажчики, тому що, насамперед, були зацікавлені у використанні природних багатств галицького краю. У австро-угорської та польської влади були великі фінансові можливості для випуску друкованої продукції.

У другому розділі дисертації ***"Аналіз краєзнавчої бібліографічної продукції Галичини"***, що складається з двох підрозділів: **2.1.** ***Характеристика краєзнавчих бібліографічних покажчиків Галичини"***, **2.2.** ***"Краєзнавча бібліографічна інформація на сторінках періодики галицького краю"***, визначено основні етапи та особливості становлення і розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини у XIX ст. – 30-х рр. XX ст., охарактеризовано краєзнавчі бібліографічні посібники галицького краю.

Краєзнавча бібліографія розвивалась під впливом соціально-політичних, національних та культурних рухів, що відбувалися в Україні. Ці процеси визначили і особливості появи різних видів посібників в краєзнавчій бібліографії, що дало нам можливість обґрунтувати такі етапи розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини:

Перший етап – перша половина XIX ст. – відзначається зародженням краєзнавчої бібліографії, що пов'язано з діяльністю відомих західноукраїнських діячів, вчених, які збирали та систематизували матеріали з історії галицького краю, складали бібліографічні довідники; зі створенням бібліографічних посібників із краєзнавства Галичини, що були видані австро-німецькими та польськими бібліографами; активізацією просвітницького руху; появою перших українських видань-альманахів. У зазначений період у Східній Галичині переважали іноземні періодичні видання. До 40-х років XIX ст. книги і періодика виходили переважно німецькою, французькою, польською мовами.

На початку XIX ст. бібліографічна інформація краєзнавчого характеру в основному містилася на сторінках преси. З 1801 по 1820 рр. в Галичині було випущено всього 20 українських видань, надруковано 385 книг німецькою, польською, французькою і латинською мовами.

В цей час тут виходили газети польською та німецькою мовами, наприклад, з 1811 р. починає друкуватися "Львівська газета" ("Gazeta Lwowska"), в 1816 р. у Львові видавалося декілька літературно-наукових часописів, серед них: "Львівські записки" ("Pamietnik Lwowski") і "Мнемозина" ("Mnemozina"). З 1828 р. виходив історико-літературний щомісячник "Науковий часопис публічної бібліотеки ім. Оссолінських" ("Czasopis naukowy ksiegozbiory publicznego im. Ossolinskich").

У 40-50-і роки австро-угорський уряд деякий час дозволяв створювати культурно-освітні організації, видавати книги і періодику рідною мовою. Першою національною газетою на західноукраїнських землях була газета "Зоря Галицька" (1848-1853), яка інформувала читачів про новини літератури, вміщувала на своїх сторінках невеликі замітки та рецензії, іноді огляди та дані статистики друку, робила спроби подавати краєзнавчу бібліографічну інформацію про західноукраїнську книжкову продукцію. Певне місце в поточній бібліографічній інформації "Зорі Галицької" займала місцева література: букварі, календарі.

В цей же період виходить ще ряд видань: "Дневник руський" (1848, перші номери друкувалися польським шрифтом), "Галицько-руський вісник" (1849), політична газета "Новини" (пізніше – щотижневий літературно-науковий часопис "Пчола", 1849) та ін., на сторінках яких вміщувались краєзнавчі бібліографічні списки.

Другий етап – друга половина XIX ст. – початок XX ст. (1851-1918) – характеризується тим, що в галицькому краї виникають культурно-освітні товариства: "Галицько-руська матиця" (засноване 16 липня 1848 р.), "Просвіта" (1868), "Літературне товариство імені Шевченка" (1873), яке згодом було перейменоване у "Наукове товариство імені Шевченка" (1892, далі – НТШ), "Руське педагогічне товариство" (1881), які видають величезну кількість різноманітної літератури українською мовою.

Наприкінці XIX ст. з'являється цілий ряд окремо виданих краєзнавчих бібліографічних посібників відомих західноукраїнських бібліографів, краєзнавців, істориків: І.О. Левицького, І.Я. Франка, Я.Ф. Головацького, І.Т. Калиновича, Є.-Ю. Пеленського. Зокрема, в 1888 р. І.О. Левицький видає "Галицько-руську бібліографію XIX ст.". В першому томі покажчика І.О. Левицький подає бібліографічні описи видань за 1801-1860 рр., у другому томі своєї праці – видання за 1861-1886 рр. Усього в двох томах описано понад 4 тис. видань. Бібліограф також видає "Галицько-руські бібліографії" за 1887, 1888 та 1889 рр.

Важливе місце в бібліографічній спадщині І.О. Левицького займає його біобібліографічний словник, присвячений громадським та іншим діячам Галичини "Прикарпатська Русь в XIX віці в біографіях і портретах її діячів, котрих застав при жизни".

У 1892 р. вийшов великий бібліографічний огляд "Галицьке краєзнавство", підготовлений І.Я. Франком (1856-1916). В ньому наводяться роботи австрійських, польських та українських діячів з природознавчої, етнографічної та

історичної тематики, аналізуються деякі з них. В огляді також розглянуто краєзнавчу діяльність місцевих наукових закладів та видавництв, охарактеризовано декілька десятків книг краєзнавчої тематики, однак сюди не потрапили матеріали з часописів та газет. Автор вказав понад 200 краєзнавчих праць, що стосуються вивчення Галичини, назвав 320 українських, польських та німецьких дослідників краю, проаналізував діяльність в цьому напрямі відомих діячів Галичини.

І.Я. Франко брав активну участь у доповненні бібліографічних праць І.О. Левицького. В 1898 р. він зробив докладний опис десяти західноукраїнських видань 1848-1849 рр. з приватної колекції Остермана, які І.О. Левицькому були невідомі.

В 1865 р. Я.Ф. Головацьким (1814-1888) було підготовлено короткий огляд бібліографічних робіт західноєвропейських та слов'янських авторів, у якому він поставив питання про створення повної бібліографії західноукраїнської літератури. Бібліографічна діяльність Я.Ф. Головацького мала позитивний вплив на розвиток краєзнавчої бібліографії в Галичині. Він намагався налагодити поточний облік західноукраїнської друкованої продукції, закликав до складання повної бібліографії краю, заохочував бібліографів до цієї роботи, давав поради щодо докладності і точності бібліографічного опису, підтримував співпрацю з російськими бібліографами, зокрема з В.І. Межовим, якому допоміг книгами при складанні "Библиографического указателя галицко-русской литературы".

На початку XX ст. у галицькому краї спостерігається пожвавлення випуску різноманітних видань, часописів, що подавали краєзнавчу бібліографічну інформацію з історії, етнографії, народознавства Галичини. Водночас галицькі товариства "Просвіта", "НТШ" у Львові та інші видають праці з краєзнавчої тематики: бібліографічні довідники, покажчики, навчальні посібники, тощо.

Краєзнавча бібліографія Галичини в 1903 р. поповнилася бібліографічною працею І.О. Левицького "Галицько-руська бібліографія за роки 1772-1800", що була надрукована у "Записках НТШ" і де було подано опис 99 видань (в основному львівських) українською, польською, латинською та німецькою мовами, що набагато більше, ніж вказували за той же період у своїх покажчиках Я.Ф. Головацький та А.С. Петрушевич.

У 1909-1911 рр. І.О. Левицький випустив друком три томи "Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887-1900", де було подано 2 529 одиниць видань. Ця праця відзначалася повнотою, точністю, увагою до аналітичного розпису періодичних видань. Не було в ній лише періодичних покажчиків, які планувалося вмістити в четвертий том видання, роботу над яким не було завершено.

Третій етап охоплює 1918-1939 рр. і характеризується подальшим розвитком краєзнавчої бібліографії на західноукраїнських землях, зокрема створенням нових видань, часописів, де подається краєзнавча бібліографічна інформація.

Протягом 1927-1928 рр. виходить ціла низка краєзнавчих нарисів М.Голубця з історії галицьких міст (Белз, Буськ, Звенигород, Теребовля, Сокаль, Перемишль). У даний період історик продовжував займатися дослідженням Львова, відкриваючи нові невідомі сторінки.

У 1936 р. відомий діяч української книги Євген-Юлій Пеленський (1908-1956) видав у Львові бібліографічну працю "Матеріали до краєзнавчої бібліографії Галичини, Волині та Закарпаття. Українські книжки за 1900-1935 рр.". Найбільше в бібліографії є описів мандрівок, менше історично-географічних праць про окремі місцевості, туристичних провідників – усього два, та теорії краєзнавства і туристики. Усього в бібліографії подано 157 одиниць видань. Під авторством Є.-Ю. Пеленського у різних часописах виходило також дуже багато бібліографічних оглядів, статей та заміток.

В процесі становлення та розвитку краєзнавча бібліографія в Галицькому краї зайняла важливе місце серед інших видів бібліографії.

У третьому розділі ***"Внесок наукових товариств у розвиток краєзнавчої бібліографії Галичини"***, що складається з трьох підрозділів: **3.1. *«Видавнича та бібліографічна діяльність товариства "Просвіта" (1868-1939 рр.)»***, **3.2. *"Наукове товариство ім. Шевченка у Львові (1873-1939 рр.): історичний та краєзнавчо-бібліографічний аспекти"***, **3.3. *"Краєзнавча та бібліографічна діяльність інших галицьких товариств"***, висвітлено краєзнавчу бібліографічну діяльність галицьких культурно-освітніх товариств: "Галицько-руської матиці" (1848 р.), "Просвіти" (1868 р.), "Літературного товариства імені Шевченка" (1873 р.), яке згодом перейменували у "Наукове товариство імені Шевченка" (1892 р.), "Руського педагогічного товариства" (1881 р.), туристично-краєзнавчого товариства "Плай" (1924 р.).

Товариство "Галицько-руська матиця" велику увагу приділяло виданню книг для народу, серед яких більшість складають дослідження з історико-етнографічної та краєзнавчої тематики, а також друкуванню навчальних посібників, шкільної, церковної літератури та книг релігійного змісту. Воно видавало наукові збірники, зокрема: "Науковий Сборникъ" (1865-1868 рр.), "Литературный Сборникъ" (1868-1873, 1885-1890 рр.). Редакція "Литературного Сборника Галицко-русской матицы", що відновила випуск свого видання під керівництвом Б. Дідицького, в середині 80-х рр. порушує питання про продовження справи, розпочатої в 60-і рр. Я.Ф. Головацьким, щодо повного обліку друкованої продукції Галицької Русі.

8 грудня 1868 р. у Львові розпочинає свою діяльність товариство "Просвіта", основними завданнями якого були: поширення освіти, піднесення культури і добробуту українського народу шляхом ліквідації неписьменності, видання і розповсюдження популярних краєзнавчих читанок, календарів, творів класиків української літератури, краєзнавчого журналу "Життя і знання", заснування філій та читалень бібліотек у галицькому краї. Першим головою Товариства було обрано А. Вахнянина. Товариство мало Головний Відділ, який ділився на дві секції – етнографічну та просвітню, де видавалися твори усної

народної словесності та книжки для народу, шкільні підручники. Було вирішено видавати книжки "чистою" українською мовою без польських, російських та церковнослов'янських слів, у простому й доступному стилі.

"Просвіта" продавала не тільки свої видання, а й значну кількість книжок популярного змісту дарувала лікарням, бібліотекам в'язниць у Тернополі і Львові та іншим, безкоштовно давала книжки в читальні краю. Невдовзі "Просвіта" виростає в найбільш значиме в регіоні товариство, відкриваються філії та читальні, які вкрили своєю мережею всі найбільш віддалені від Львова місцевості Галичини.

Особливо важливе місце у видавничій діяльності Товариства посідає видання різноманітних типів календарів: астрономічних, історичних, церковних, літературних, господарських, мисливських, де містилися додатки у вигляді поезій, описів історичних фактів. У календарях було широко представлено картину народного життя українського суспільства.

Після 1937 р. "Просвіта" значно скоротила свою видавничу та краєзнавчу бібліографічну діяльність. Російська влада знищила у центральному будинку Товариства у Львові його архів, цінні історичні документи і рукописи, друковану продукцію. Те саме було вчинено і з осередками "Просвіти" в інших містах і селах Галичини.

Велику увагу приділяло краєзнавчій бібліографії Галичини Наукове товариство імені Шевченка, яке мало 3 секції: історико-філософську, філологічну і математико-природознавчо-методичну. Для вирішення спеціальних наукових питань при секціях було створено 6 комісій: археографічну, бібліографічну, статистичну, етнографічну, мовну та фізіологічну.

У травні 1909 р. створено бібліографічну комісію Товариства. Її активними членами були відомі українські краєзнавці, історики, бібліографи: І.Левицький, В. Дорошенко, І. Калинович, у 30-х рр. Є.-Ю. Пеленський. Комісія видавала "Матеріали до української бібліографії", яких всього у 1909-1937 рр. вийшло 7 томів.

Над бібліографією видань НТШ працював український бібліограф І.Калинович, який склав "Бібліографію видань Наукового Товариства ім. Т.Г. Шевченка за 50 літ" (1873-1923). Тут подано "Записки НТШ", "Матеріали до культурної історії Галицької Руси XVIII і XIX віку", зібрані М.Зубрицьким, І. Левицьким, І. Франком та ін. діячами, "Матеріали до української бібліографії", «Покажчик до "Записок НТШ"», "Хроніку НТШ", праці М. Драгоманова, В. Барвінського, В. Дорошенка про це товариство.

І. Калинович зробив також бібліографічні виписки (вирізки) за 1893-1913 роки із "Записок НТШ", "Хроніки НТШ". Це в основному бібліографія видань з історії галицького краю (всього 831 аркуш). Окремі питання краєзнавчої діяльності НТШ та "Просвіти" розглянуті у нарисах історії товариств В. Гнатюка, В. Кубійовича та ін.

Науковці історико-філософської секції Товариства періодично видавали "Записки НТШ". Свої праці, присвячені минулому Львова та Галичини, публі-

кували в них такі діячі, як А. Андрохович, М. Кордуба, І. Крип'якевич, К. Студинський, В. Щурат та ін.

Найбільш розгорнутим краєзнавчим проектом, над яким у 1920-1923 рр. працювала історико-філософська секція Товариства, став збір матеріалів до історико-географічного словника Галичини і Буковини. Автором проекту був М. Кордуба (1876-1947). Перші підсумки праці зі збору матеріалів до словника вчений опублікував у статті "Земля свідком минулого", вміщеній у новому галицькому журналі "Стара Україна".

Завдяки видавничій та краєзнавчій бібліографічній діяльності НТШ краєзнавча бібліографія Галичини XIX ст. – 30-х рр. XX ст. досягла значних успіхів, поповнилася новими, невідомими на цей час історичними та краєзнавчими бібліографічними працями.

У жовтні 1924 р. у Львові розпочало свою діяльність туристично-краєзнавче товариство "Плай", яке організовувало мандрівки з наступними описами екскурсій. Товариство мало 5 філій у містах: Стрий, Самбір, Перемишль, Тернопіль, Коломия. На початку 1925 р. за редакцією І. Крип'якевича додатком до "Нового часу" вийшло 3 числа, заснованого Товариством часопису "Туристика і краєзнавство", де публікувалися матеріали, присвячені окремим місцевостям Галичини, а також нариси з історії туристики та краєзнавства. Часопис висвітлював хроніку краєзнавчого життя Галичини. Після того як, з фінансових причин, часопис "Туристика і краєзнавство" перестав виходити, краєзнавчі матеріали публікувались у "Ділі" та "Новому часі", в останній – під рубрикою "З мандрівок по рідному краю".

В грудні 1935 р. спільно з Українським фотографічним товариством у Львові було організовано велику виставку краєзнавчих світлин і літератури. До ювілею Товариства український краєзнавець Є.-Ю. Пеленський підготував опис кількох туристично-екскурсійних мандрівок.

У 1937 р. товариство "Плай" започаткувало журнал "Наша Батьківщина" (1937-1939). В перших номерах часопису було вміщено багато статей з краєзнавчої тематики визначних галицьких вчених М. Гавдяка "Завдання українського краєзнавства", М. Андрусяка "Українські історико-краєзнавчі досліди", І. Свєнціцького "Краєзнавство та музейництво", Я. Пастернака "Археологія і краєзнавство", Є. Храпливого "Краєзнавство і господар", в яких автори визначають поняття краєзнавства, окреслюють його сучасний стан і завдання, методи і форми вивчення "нашої" Батьківщини.

В 1938 р. Товариство видає путівник по Лемківщині, розроблений Ю. Тарновичем. Вийшли друком топографічне дослідження М. Кордуби, праця А. Річинського про давнє місто Волинь та опис мандрівки Карпатами Ганса Цбіндена. У Галичині також друкувався неперіодичний альманах регіонального товариства "Літопис Бойківщини" (1931-1939 рр.).

Таким чином, завдяки галицьким краєзнавчим товариствам, у другій половині XIX ст. – 30-х рр. XX ст. в Галичині створюється багато видань, часописів, які подають краєзнавчу бібліографічну інформацію з історії, етнографії,

народознавства Галичини, а також публікують праці зазначеної тематики, видають навчальні посібники, часописи, бібліографічні довідники, покажчики, історичні краєзнавчі праці. Все це сприяло збагаченню краєзнавчої бібліографії Галичини і слугувало важливим підґрунтям для наукової діяльності вчених краю та України.

У **загальних висновках** викладено основні підсумки роботи над темою і зазначено, що:

1. Історичні витоки зародження краєзнавчої бібліографії Галичини були закладені краєзнавчою діяльністю відомих західноукраїнських діячів, вчених, які збирали та систематизували матеріали з історії галицького краю. Вагоме місце у вивченні та систематизації краєзнавчої бібліографії краю займає діяльність І.О. Левицького, І.Я. Франка, Я.Ф. Головацького, І.Т. Калиновича, Є.-Ю. Пеленського та ін., які видали цінні бібліографічні праці з історії галицького краю, склали бібліографічні довідники, покажчики.

2. Визначено основні етапи та особливості розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини, які ґрунтуються на наступній періодизації:

Перший етап – перша половина XIX ст. характеризується активізацією просвітницького руху, появою перших українських видань-альманахів: "Русалка Дністровая" (1837 р.), "Вінок русинам на обжинки" (1846-1847 рр.) та ін., що висвітлювали українські та українознавчі видання; особливою прикметою цього періоду є те, що у Галичині в цей час переважає краєзнавча бібліографічна інформація на сторінках періодичних видань, а також друкована продукція німецькою, французькою, польською мовами.

Другий етап – друга половина XIX ст. – початок XX ст. (1851-1918 рр.) визначається тим, що в галицькому краї виникають культурно-освітні товариства: "Просвіта" (1868 р.), Літературне товариство імені Шевченка (1873 р.), яке згодом перейменували у Наукове товариство імені Шевченка (1892 р.) та ін. Товариства видають величезну кількість різноманітної краєзнавчої літератури українською мовою: книжки, брошури, журнали, газети, бібліографічні покажчики, довідники, праці з історії, етнографії, народознавства, геології, географії, археографії, археології, етнології галицького краю; з'являється цілий ряд окремо виданих бібліографічних посібників, зокрема "Галицько-руська бібліографія XIX ст." та "Галицько-руські бібліографії..." І.О. Левицького; бібліографічний огляд "Галицьке краєзнавство" І.Я. Франка, в якому наводяться роботи австрійських, польських та українських діячів з природознавчої, етнографічної та історичної тематики, аналізуються деякі з них; також видано короткий огляд бібліографічних робіт західноукраїнських та слов'янських авторів, підготовлений Я.Ф. Головацьким, у якому він поставив питання про створення повної бібліографії західноукраїнської літератури; на початку XX ст. у галицькому краї спостерігається пожвавлення випуску різноманітних видань, часописів, що подавали краєзнавчу бібліографічну інформацію; у бібліографічних посібниках збільшується кількість україномовних видань.

Третій етап (1918-1939 рр.) характеризується подальшим розвитком краєзнавчої бібліографії на західноукраїнських землях, створенням нових видань, часописів, де подається краєзнавча бібліографічна інформація. В цей період значно зростає кількість різноманітних джерел краєзнавчого характеру, а саме: нариси, путівники, описи мандрівок, бібліографічні огляди. В той же час видаються фундаментальні бібліографічні праці, зокрема "Матеріали до краєзнавчої бібліографії Галичини, Волині та Закарпаття" відомого діяча української книги Є.-Ю. Пеленського.

3. Проаналізовано краєзнавчі бібліографічні покажчики, що видавались на території Галичини в другій половині XIX – на початку XX ст. Розглянуто краєзнавчий вплив видань, що виходили в Галичині, на формування україномовного інформаційного масиву краю. Здійснено історико-порівняльний аналіз українських краєзнавчих видань, як джерел краєзнавчої бібліографічної продукції. Аналіз бібліографічних видань XIX ст. – 30-х років XX ст. показав, що краєзнавча бібліографія Галичини була представлена окремо виданими бібліографічними покажчиками та бібліографічною інформацією на сторінках періодики, де під новоствореними рубриками публікувалися цінні праці, які допомагають сучасним дослідникам глибше вивчити історію свого рідного краю.

4. Доведено, що значний внесок у розвиток краєзнавчої бібліографії Галичини зробили українські товариства краю. Зроблено висновок, що завдяки галицьким краєзнавчим товариствам у зазначений період в Галичині створюється багато різноманітних краєзнавчих видань, часописів, які подають краєзнавчу бібліографічну інформацію з історії, етнографії, народознавства Галичини, а також публікують праці на краєзнавчу тематику, видають навчальні посібники, часописи, бібліографічні довідники, покажчики, історичні краєзнавчі праці.

Товариство "Галицько-руська матиця" (1848) велику увагу приділяло виданню книг для народу, серед яких більшість складають дослідження з історико-етнографічної та краєзнавчої тематики, а також друкуванню навчальних посібників, шкільної, церковної літератури та книг релігійного змісту.

Товариство "Просвіта" (1868) видавало різноманітні бібліографічні джерела – від державно-реєстраційних до списків конфіскованих і заборонених книг. Під керівництвом львівської "Просвіти" та її філій протягом 70 років (1868-1939 рр.) вийшло друком понад 1 000 видань (без врахування часописів): книги, брошури, дрібні видання, 22 перших шкільних підручників українською мовою, листівки, мапи, портрети видатних діячів України загальною кількістю більш ніж 5 мільйонів примірників.

Велику увагу краєзнавчій бібліографії Галичини приділяло Наукове товариство імені Шевченка (1892), яке в основному займалося виданням історичних праць, присвячених галицькому краю. Найбільш розгорнутим краєзнавчим проектом, над яким у 1920-1923 рр. працювала історико-філософська секція Товариства, став збір матеріалів до історико-географічного словника Галичини і Буковини. Завдяки видавничій та краєзнавчій бібліографічній діяльності Нау-

кового товариства ім. Шевченка та його членів краєзнавча бібліографія Галичини XIX – початку XX ст. досягла значних успіхів, поповнилася новими, невідомими на той час історичними та краєзнавчими бібліографічними працями.

Туристично-краєзнавче товариство "Плай" (1924) видавало краєзнавчі часописи: "Туристика і краєзнавство" (1925), "Наша Батьківщина" (1937-1939), в яких публікувалися матеріали, присвячені окремим місцевостям Галичини, нариси з історії туристики та краєзнавства, а також хроніки краєзнавчого життя Галичини.

5. В процесі становлення та розвитку краєзнавча бібліографія Галичини, незважаючи на те, що уряд Австро-Угорщини, до складу якого вона входила в 1772-1918 роках, гальмував її розвиток, а польська влада (1918-1939 рр.) вносила цензурні обмеження, стала важливим доробком серед інших видів бібліографії і слугувала важливим підґрунтям для наукової діяльності вчених галицького краю та України в цілому.

Основні положення дисертації викладені в наступних публікаціях:

1. Блажкевич А.Л. Історична та краєзнавча бібліографічна діяльність Наукового товариства ім. Шевченка (1873-1939 рр.) // Бібл. планета. – 2001. – № 3. – С. 32-33.

2. Блажкевич А.Л. Видавнича та краєзнавча бібліографічна діяльність галицьких "Просвіт" у 1900-1939 рр. // Вісн. КНУКіМ. Сер. Історія / Зб. наук. праць. – 2000. – № 2. – С. 11-19.

3. Блажкевич А.Л. Краєзнавча бібліографія Галичини в першій половині XIX ст. // Вісн. Кн. палати. – 1999. – № 11. – С. 32-34.

4. Блажкевич А.Л. Роль українських бібліографів у розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини другої половини XIX ст. // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб. наук. праць. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 63-69.

5. Блажкевич А.Л. Основні напрями розвитку краєзнавчої бібліографії Галичини в 20-ті – 30-ті роки XX ст. // Укр. культура і мистецтво у сучас. державотвор. процесі: Тези доп. наук.-практ. конф. – К.: ДАКККіМ, 2000. – С. 137-142.

АНОТАЦІЯ

Блажкевич А.Л. Краєзнавча бібліографія Галичини: становлення та розвиток (XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.08. – книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство. – Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2002.

Дисертацію присвячено питанням становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії в Галичині в період XIX ст. – 30-х рр. XX ст. Вивчено історіогра-

фію проблеми на основі дослідження літературних та архівних джерел, що введені до наукового обігу вперше. Викладені головні особливості становлення та розвитку краєзнавчої бібліографії краю. Визначено основні етапи її розвитку в Галичині: перший – перша половина XIX ст.; другий – друга половина XIX ст. – початок XX ст. (1851-1918 рр.); третій – 1918-1939 рр. Розкрито внесок наукових товариств "Галицько-руської матиці" (1848), "Просвіти" (1868), "Літературного товариства імені Шевченка" (1873), яке згодом перейменували у "Наукове товариство імені Шевченка" (1892), "Руського педагогічного товариства" (1881), туристично-краєзнавчого товариства "Плай" (1924), громадських організацій, бібліотек, органів місцевого друку та окремих дослідників (бібліографів, краєзнавців, істориків) у створення бібліографічної інформації з краєзнавства Галичини, зокрема значення української періодики Галичини XIX ст. – 30-х рр. XX ст. Висвітлено маловідомі факти з історії краєзнавчої бібліографії краю, що суттєво доповнює загальну картину розвитку краєзнавчої бібліографії України в цілому.

Ключові слова: краєзнавча бібліографія, краєзнавство, Галичина, товариства, бібліографічні посібники, діячі Галичини.

АННОТАЦИЯ

Блажкевич А.Л. Краеведческая библиография Галиции: становление и развитие (XIX ст. – 30-е гг. XX ст.) – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.08 – книговедение, библиотековедение и библиографоведение.– Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2002.

Диссертация посвящена вопросам становления и развития краеведческой библиографии в Галиции за период XIX в. – 30-х гг. XX в. Изучена историография проблемы на основании исследования литературных и архивных источников, впервые введенных в научный оборот. Изложены главные особенности процессов становления и развития краеведческой библиографии в Галиции. Регион исследования – один из важных центров краеведения в Украине. Исследование охватывает территорию Галиции в пределах современных Львовской, Ивано-Франковской и Тернопольской областей, имеющих общие закономерности исторического, экономического и культурного развития.

Определены основные этапы становления и развития краеведческой библиографии Галиции XIX в. – 30-х гг. XX в. Первый этап характеризируется: зарождением краеведческой библиографии, что связано с краеведческой деятельностью известных западно-украинских деятелей, ученых, собирающих и

систематизирующих материалы по истории Галицкого края; созданием библиографических пособий по краеведению Галиции, изданных австро-немецкими и польскими библиографами; активизацией просветительского движения, возникновением первых украинских изданий-альманахов.

Второй этап – вторая половина XIX – начало XX в. (1851-1918 гг.) характеризируется тем, что в Галицком крае возникают культурно-просветительские товарищества: "Галицко-русская матица" (1848), "Просвита" (1868), Литературное товарищество имени Шевченко (1873), переименованное со временем в Научное товарищество имени Шевченко (1892), "Русское педагогическое товарищество" (1881), издававшие большое количество различной литературы на украинском языке: книги, брошюры, журналы, газеты, библиографические указатели, справочники, работы по истории, этнографии, народоведению, геологии, географии, археографии, археологии, этнологии Галицкого края.

Третий этап – 1918-1939 гг. характеризуется дальнейшим развитием краеведческой библиографии на западно-украинских землях.

Таким образом, хронологические рамки исследования – 1801-1939 гг. – дают возможность определить тенденции зарождения, становления и развития краеведческой библиографии этого края.

На всех исторических этапах изучение края было тесно связано с библиографической деятельностью научных товариществ, общественных организаций, библиотек, краеведов, историков, библиографов (украинских, русских, польских и австро-венгерских), опыт которых имеет большое значение для краеведения и краеведческой библиографии Украины. На территории западно-украинских земель создаются краеведческие издания, журналы, газеты, представляющие краеведческую библиографическую информацию.

Дана характеристика деятельности научных товариществ, общественных организаций, библиотек, органов местной печати и отдельных исследователей (библиографов, краеведов, историков) в создании библиографической информации по краеведению Галиции. Проанализирована библиографическая деятельность известных ученых: И.М. Вагилевича, Я.Ф. Головацкого, И.Е. Левицкого, И.Я. Франка, И.Т. Калиновича, Е.-Ю. Пеленского и др. Акцентировано внимание на библиографической деятельности иностранных ученых – русских, польских и австро-венгерских, в частности: П. Кеппена, М. Погодина, А. Шнайдера, К. Эстрейхера, Б. Гакета.

Использован значительный массив архивных материалов для изучения библиографической деятельности украинских историков, краеведов, библиографов. Раскрыта роль газетной периодики Галиции XIX в. – 30-х гг. XX ст. в развитии краеведческой библиографии.

Осуществлен анализ краеведческой библиографической деятельности культурно-просветительских и научных товариществ Галиции: "Просвиты", "Научного товарищества имени Шевченко", товарищества "Галицко-русская матица", туристическо-краеведческого товарищества "Плай", "Русского педагогического товарищества".

Освещены малоизвестные факты из истории развития краеведческой библиографии Галиции, которые значительно дополняют общую картину развития краеведческой библиографии Украины.

Ключевые слова: краеведческая библиография, краеведение, Галиция, товарищества, библиографические пособия, деятели Галиции.

ANNOTATION

Blazhkevich A. L. The local bibliography of Halychyna: rise and development (XIX century – 30s of XX century). – Manuscript.

The dissertation on receiving of a scientific degree of the candidate of historical sciences from a specialty 07.00.08. – book-stacking, library science, bibliography. Kyiv National University of Culture and Arts. – Kyiv, 2002.

The dissertation is devoted to questions of rise and development of the local bibliography in Halychyna in the period of XIX century – 30 years of XX century. The historiography of a problem on the basis of research of literary and archival sources, which entered to a scientific revolution for the first time, is investigated. The main features of rise and development of the local bibliography in Galicia are stated. The basic stages of development of the local bibliography in Halychyna are determined: first – first half XIX century; second – second half XIX – beginning XX century (1851-1918); third – 1918-1939 years. The contribution of scientific societies, public organizations, libraries, bodies of a local printing and separate researchers (bibliographers, students of local lore, historians) in creation of the bibliographic information of Halychyna is characterized. This thesis gives the characteristic of Ukrainian periodicals of Halychyna in XIX – 30s of XX. The bibliographic publishing and local activity of scientific societies of Halycian "Prosvita", "The T. Shevchenko scientific society", "Halycian-Russian matytsya", local tourist society "Play" is analyzed. The dissertation covers the little known facts from a history of the local bibliography of Halychyna, which essentially supplement a general picture of development of the local bibliography of Ukraine.

Key words: the local bibliography, study of local lore, history and economy, Halychyna, societies, bibliographic aids, public figures of Halychyna.

Підписано до друку 17.02 2003 Формат 60×84/16
Друк офсетний. Умовн. др. арк. 1,0 Тираж 100 прим.
Зам. 21

Друкарня Державної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
Адреса: 01015, Київ – 15, вул. Січневого повстання, 21